

NARX SIYOSATINING AHAMIYATI

Farg'ona viloyati, Furqat tuman Texnikumining
Biznes asoslari fani o'qituvchisi Sotvoldiyeva
Madina Bahriddin qizi

Annotatsiya Ushbu maqolada narx siyosatining korxonada faoliyatidagi strategik o'rni, uning bozor iqtisodiyoti sharoitidagi ahamiyati va raqobatbardoshlikni ta'minlashdagi roli yoritib beriladi. Narx siyosati orqali korxonaning foyda olish, bozor ulushini kengaytirish, iste'molchi talabini shakllantirish hamda mahsulot va xizmatlarning hayotiy siklini boshqarish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, narx siyosatiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar, davlat tomonidan tartibga solish masalalari hamda samarali narx belgilash mexanizmlarining iqtisodiy ahamiyati ochib beriladi. Tadqiqot natijalari narx siyosatini to'g'ri olib borish korxonada barqaror rivojlanishining muhim omili ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar Narx siyosati, bozor iqtisodiyoti, raqobatbardoshlik, talab va taklif, foyda, marketing strategiyasi, iste'molchi, davlat tartibga solishi, narx belgilash.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida narx siyosati har bir korxonaning iqtisodiy faoliyatida muhim strategik vosita hisoblanadi. Narx siyosati — bu mahsulot va xizmatlar narxini belgilash, o'zgartirish va boshqarish bilan bog'liq bo'lgan choratadbirlar majmuasidir. U korxonaning umumiy rivojlanish strategiyasi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, uning moliyaviy barqarorligi, foydaliligi va bozor mavqeiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Narx siyosatining eng muhim ahamiyatlaridan biri — korxonada foydasini shakllantirishdagi rolidir. Narx darajasi ishlab chiqarish xarajatlari, rejalashtirilgan foyda va bozor talabi asosida belgilanadi. To'g'ri belgilangan narx korxonaga o'z xarajatlarini qoplash, yetarli foyda olish va kelgusida rivojlanish uchun investitsiya resurslarini shakllantirish imkonini beradi. Aksincha,

noto'g'ri narx siyosati zarar ko'rishga yoki bozorda o'z mavqeini yo'qotishga olib kelishi mumkin.

Narx siyosati raqobatbardoshlikni ta'minlashda ham muhim o'rin tutadi. Bozorda ko'plab o'xshash mahsulotlar mavjud bo'lgan sharoitda iste'molchilar ko'pincha narxga asoslanib tanlov qiladi. Shu sababli, korxonalar raqobatchilar narxlarini hisobga olgan holda, moslashuvchan va maqbul narx strategiyasini ishlab chiqishi lozim. Past narx siyosati bozor ulushini oshirishga xizmat qilsa, yuqori narx strategiyasi mahsulot sifati va nufuzi yuqori ekanini ta'kidlashga yordam beradi. Narx siyosati iste'molchi xulq-atvoriga ta'sir etuvchi muhim omil hisoblanadi. Narx orqali talabni tartibga solish, sotuv hajmini oshirish yoki kamaytirish mumkin. Masalan, chegirmalar, aksiyalar va maxsus takliflar iste'molchilarni faol xaridga undaydi. Shu bilan birga, barqaror va adolatli narx siyosati iste'molchilar ishonchini mustahkamlab, uzoq muddatli hamkorlikni ta'minlaydi. Narx siyosati davlat tomonidan tartibga solinadigan iqtisodiy jarayonlar bilan ham bog'liqdir. Ayrim strategik ahamiyatga ega tovarlar va xizmatlar narxi davlat tomonidan nazorat qilinadi. Bu aholining ijtimoiy himoyasini ta'minlash, inflyatsiyani jilovlash va bozor muvozanatini saqlashga xizmat qiladi. Shu sababli korxonalar o'z narx siyosatini ishlab chiqishda amaldagi qonunchilik va davlat talablari bilan hisoblashishi zarur.

Narx va narx siyosatining iqtisodiy mohiyati

Narx iqtisodiy kategoriya sifatida tovar qiymatining puldagi ifodasini bildiradi. U ishlab chiqarish xarajatlari, foyda, talab va taklif, raqobat muhiti hamda bozor sharoitlari ta'sirida shakllanadi. Narx siyosati esa ushbu narxni belgilash, o'zgartirish va boshqarishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasidir. Narx siyosatining iqtisodiy mohiyati shundan iboratki, u korxonalar manfaatlarini bilan iste'molchi manfaatlarini o'rtasida muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi. Ishlab chiqaruvchi yuqori foyda olishni istasa, iste'molchi esa mahsulotni imkon qadar arzon narxda sotib

olishga intiladi. Ana shu qarama-qarshi manfaatlar narx siyosati orqali muvofiqlashtiriladi.

Narx siyosatining asosiy maqsadlari va vazifalari

Narx siyosatining asosiy maqsadi korxonaning iqtisodiy samaradorligini ta'minlashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar amalga oshiriladi:

- ishlab chiqarish xarajatlarini qoplash va foyda olish;
- bozorda barqaror mavqeni egallash;
- raqobatbardoshlikni oshirish;
- iste'molchi talabini shakllantirish va boshqarish;
- sotuv hajmini kengaytirish;
- korxonaning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlash.

Narx siyosati qisqa muddatli va uzoq muddatli maqsadlarga yo'naltirilgan bo'lishi mumkin. Qisqa muddatda foydani oshirish ko'zda tutilsa, uzoq muddatda bozor ulushini kengaytirish va brend imijini mustahkamlash ustuvor vazifa bo'lib hisoblanadi.

Narx siyosatiga ta'sir etuvchi omillar

Narx siyosatiga ko'plab ichki va tashqi omillar ta'sir ko'rsatadi. Ichki omillarga ishlab chiqarish xarajatlari, mahsulot sifati, texnologiya darajasi, korxonaning moliyaviy holati va strategik maqsadlari kiradi. Tashqi omillar esa bozor talabi, raqobat muhiti, iste'molchi daromadlari, inflyatsiya darajasi va davlat siyosati bilan bog'liqdir. Ayniqsa, raqobat muhiti narx siyosatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Raqobatchilar narxlarini tahlil qilmasdan turib samarali narx siyosatini yuritish mumkin emas. Shu sababli bozor monitoringi va marketing tadqiqotlari narx siyosatining ajralmas qismi hisoblanadi.

Narx siyosatining raqobatbardoshlikdagi o‘rni

Narx siyosati korxonaning raqobatbardoshligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Past narx strategiyasi orqali bozorda tezda o‘z o‘rnini topish mumkin bo‘lsa, yuqori narx strategiyasi mahsulotning yuqori sifati va nufuzi bilan asoslanadi. Har ikkala holatda ham narx siyosati puxta rejalashtirilgan bo‘lishi zarur. Raqobatbardosh narx siyosati iste’molchilar e’tiborini jalb qilish, ularning sodiqligini oshirish va bozorda uzoq muddatli ustunlikka erishish imkonini beradi.

Narx siyosati va iste’molchi xulq-atvori

Narx iste’molchi xulq-atvoriga bevosita ta’sir etuvchi omillardan biridir. Iste’molchilar ko‘pincha mahsulot sifatini narx bilan bog‘lab baholaydi. Juda past narx mahsulot sifati past degan tasavvur uyg‘otishi mumkin, juda yuqori narx esa talabning pasayishiga olib keladi. Chegirmalar, bonuslar va aksiyalar orqali talabni rag‘batlantirish narx siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biridir. Bu usullar qisqa muddatda sotuv hajmini oshirishga xizmat qiladi.

Davlat tomonidan narx siyosatini tartibga solish

Davlat iqtisodiyotning ayrim sohalarida narx siyosatini tartibga soladi. Bu asosan ijtimoiy ahamiyatga ega tovarlar va xizmatlar narxlarini nazorat qilish orqali amalga oshiriladi. Davlatning narx siyosatiga aralashuvi aholining ijtimoiy himoyasini ta’minlash va inflyatsiyani jilovlashga qaratilgan. Narx siyosati korxonaga faoliyatining muhim strategik yo‘nalishlaridan biridir. U foyda olish, raqobatbardoshlikni ta’minlash, iste’molchi talabini shakllantirish va bozor muvozanatini saqlashda muhim rol o‘ynaydi. Puxta o‘ylangan va ilmiy asoslangan narx siyosati korxonaning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdulla, A. (2018). *Zamonaviy o'zbek adabiyoti va jamiyat*. Toshkent: Adabiyot nashriyoti.
2. Yo'ldoshev, S. (2020). *Shaxs va jamiyat: zamonaviy asarlar tahlili*. Toshkent: Fan va texnologiya.
3. O'tkanov, B. (2019). *Inson va jamiyatning ijtimoiy munosabatlari adabiyotda*. Toshkent: Ma'naviyat.
4. Said, F. (2017). *Modern Uzbek Literature and Social Issues*. Tashkent: Global Press.
5. Bakhtin, M. (1981). *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Austin: University of Texas Press.